

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โรคไข้หวัดนก (Highly Pathogenic Avian Influenza, HPAI) เป็นโรคใน List A ขององค์การโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ (Office of International Epizootics, OIE) เนื่องจากเป็นโรคที่มีความรุนแรง แพร่ระบาดในวงกว้างได้อย่างรวดเร็ว และส่งผลเสียหายอย่างมหาศาลต่อเศรษฐกิจและการส่งออกของประเทศ ซึ่งโรคไข้หวัดนกโรคหรือไข้หวัดใหญ่สัตว์ปีก พบครั้งแรกที่ประเทศอิตาลี ต่อมาพบเกิดขึ้นในทุกภูมิภาคทั่วโลก โดยแบ่งเป็นชนิดรุนแรงและชนิดไม่รุนแรง เชื้อไข้หวัดนกชนิดรุนแรง (H5N1) สามารถแพร่ติดต่อมาถึงคนได้ พบครั้งแรกที่ประเทศฮ่องกงในปี 2540 มีผู้ป่วยจำนวน 18 ราย และเสียชีวิตจำนวน 6 ราย นอกจากนั้นยังพบว่าเชื้อ H9N2 ทำให้เกิดโรคไข้หวัดใหญ่อย่างอ่อนทั้งในสัตว์ปีกและในคน ซึ่งมีผู้ป่วยจำนวน 3 ราย สำหรับการระบาดในปี 2546 ที่ประเทศเนเธอร์แลนด์ที่เกิดจากเชื้อ H7N7 ทำให้เกิดโรคตาแดงอักเสบจำนวน 83 ราย และมีผู้ป่วยปอดบวมเสียชีวิตจำนวน 1 ราย ในปี 2547 พบที่ประเทศเวียดนาม โดยเชื้อ H5N1 ทำให้มีผู้ป่วยจำนวน 23 ราย และเสียชีวิตจำนวน 16 ราย จากสถานการณ์การระบาดของไข้หวัดนก องค์การอนามัยโลกได้ระบุจำนวนผู้ป่วยที่ติดเชื้อไข้หวัดนกสายพันธุ์ H5N1 ทั่วโลกจำนวน 258 ราย ซึ่งมีผู้เสียชีวิตจำนวน 153 ราย (ไทยรัฐ, 2549)

การระบาดของไข้หวัดนกในประเทศไทย พบตั้งแต่ช่วงปลายปี พ.ศ. 2546 จากการรายงานสัตว์ปีกที่ตายผิดปกติจำนวนมากในพื้นที่ภาคกลางของประเทศไทย จนกระทั่งวันที่ 23 มกราคม พ.ศ. 2547 ได้มีรายงานการตรวจพบเชื้อไวรัสไข้หวัดนกจากตัวอย่างสิ่งตรวจของผู้ป่วย โดยห้องปฏิบัติการ กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์กระทรวงสาธารณสุข จำนวน 1 ราย และห้องปฏิบัติการไวรัสวิทยา ภาควิชาจุลชีววิทยา คณะแพทยศาสตร์ ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล จำนวน 1 ราย (กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2549) ซึ่งนับได้ว่าเป็นการระบาดของโรคไข้หวัดนกครั้งแรกในประเทศไทย โดยการระบาดของไข้หวัดนกก่อให้เกิดผลกระทบในวงกว้างสร้างความเสียหายต่อธุรกิจต่างๆ ทำให้มีผู้ล้มป่วยเสียชีวิต ส่งผลกระทบต่อเกษตรกรและภาคอุตสาหกรรมหลายประเภท อีกทั้งยังส่งผลกระทบทางลบ เนื่องจากความเข้าใจผิดและสับสน

จากการได้รับรู้ข้อมูลที่ไม่ถูกต้อง ก่อให้เกิดผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ และก่อให้เกิดความกังวล หวาดกลัวต่อโรคนี้ โดยเฉพาะความเชื่อมั่นของผู้บริโภคซึ่งมีผลต่อราคาสินค้าอย่างกว้างขวางไปทั่วประเทศ จากเหตุการณ์ดังกล่าว รัฐบาลไทยจึงได้ออกมาตรการป้องกันและการควบคุมโรคไข้หวัดนก เมื่อวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2549 โดยออกมาตรการทำลายสัตว์และเชื้อโรค เมื่อพบโรคจะทำลายสัตว์ปีกในฟาร์มทั้งหมดในรัศมี 5 กิโลเมตรและฆ่าเชื้อ ห้ามเคลื่อนย้ายสัตว์ปีกทุกชนิดจากพื้นที่ในรัศมี 60 กิโลเมตร ผลจากการออกมาตรการเคลื่อนย้ายสัตว์ปีกสร้างความเดือดร้อนให้กับวงการสัตว์ปีกอย่างถ้วนหน้าซึ่งรวมถึงวงการนกสวยงามที่ถูกเหมารวม ประการหนึ่งที่ส่งผลกระทบต่อตรงกับผู้เลี้ยงนกสวยงาม เนื่องจากรัฐไม่มีการตรวจสอบสาเหตุที่ชัดเจน เพียงแต่ทราบว่าเป็นที่ไหนมีข่าวการแพร่ระบาดของไข้หวัดนกก็จะทำลายสัตว์ดังกล่าวโดยยังไม่ทราบสาเหตุที่แน่ชัดอีกปัจจัยหนึ่งที่จะมีผลต่อการส่งออกอย่างสูง คือ ความเข้มงวดของภาครัฐในการออกมาตรการควบคุมและตรวจสอบการเคลื่อนย้ายนกสวยงาม และข่าวการระบาดของโรคไข้หวัดนก ซึ่ง 2 ประเด็นนี้มีความสัมพันธ์กัน และส่งผลถึงความสามารถในการส่งออกนกสวยงามของไทย คือ หากปัญหาไข้หวัดนกหมดไปการควบคุมการเคลื่อนย้ายจะไม่เข้มข้น อีกทั้งยังสามารถสร้างความมั่นใจให้กับผู้นำเข้าด้านความปลอดภัย การส่งออกก็ยังคงดำเนินได้ (กรมวิทยาศาสตร์การแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข, 2549)

ปัจจุบันธุรกิจการเพาะเลี้ยงนกสวยงาม เพื่อการส่งออกได้สร้างรายได้เข้าให้กับประเทศปีละไม่ต่ำกว่า 700 ล้านบาท ถือเป็นธุรกิจหนึ่งที่สามารถสร้างรายได้ให้กับผู้เพาะเลี้ยงนกสวยงาม จากปัญหาไข้หวัดนก แม้ว่าจะไม่เกี่ยวข้องหรือไม่ได้สร้างความเสียหายมากมายนัก แต่เชื้อโรคไข้หวัดนกทำให้คนหวาดระแวง ทำให้ผู้บริโภคเกิดความตื่นตระหนก ขาดความเชื่อมั่น ส่งผลกระทบอย่างมากต่อการส่งออกนกสวยงามไปยังต่างประเทศ เพราะทุกประเทศต่างให้ความสำคัญพร้อมก็นำเข้ามาเป็นข้อจำกัดด้านการส่งออก โดยเฉพาะประเทศพัฒนาแล้วซึ่งหากประเทศไทยได้รับการยอมรับว่าปลอดภัยจากโรคนี้โอกาสที่จะส่งนกสวยงามออกมีความเป็นไปได้ค่อนข้างสูงสำหรับการส่งออกที่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือทำอย่างเป็นระบบไข้หวัดนกสร้างความเสียหายอย่างรุนแรงให้กับวงการนกสวยงามเมืองไทย โดยเฉพาะเกี่ยวกับเรื่องความเชื่อมั่น ความมั่นใจของผู้บริโภคและผู้เลี้ยง ซึ่งมีผลต่อราคาสินค้าอย่างมาก ทำให้นักสวยงามที่เคยเป็นสินค้าที่ทุกคนเคยให้ความสนใจ และอยากไขว่คว้าเข้ามาไว้ครอบครอง ทั้งมีเป้าหมายเลี้ยงเป็นการค้า เลี้ยงไว้ประดับบารมี รวมถึงชื่นชมความงามกลายเป็นสิ่งที่สังคมหวาดระแวงเพราะความไม่เข้าใจ (ภูไท หนุรอด, 2548)

ธุรกิจการเลี้ยงนกสวยงามในประเทศไทยเป็นธุรกิจหนึ่งที่ได้รับผลกระทบในเชิงลบโดยตรงจากการระบาดของโรคไข้หวัดนก แม้ภาครัฐจะได้กำหนดมาตรการการป้องกันและการควบคุมการเกิดโรค ให้ผู้เกี่ยวข้องได้ถือปฏิบัติอย่างเคร่งครัด แต่ยังไม่สามารถช่วยให้ความ

เสียหายที่เกิดกับธุรกิจการเลี้ยงนกสวยงามในประเทศไทยลดลงได้ ด้วยเหตุดังกล่าวมาทั้งหมด ในข้างต้น ผู้ศึกษาในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของธุรกิจการเพาะเลี้ยงนกสวยงาม จึงได้สนใจศึกษาถึงผลกระทบของมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนก ที่มีต่อการดำเนินธุรกิจเพาะเลี้ยงนกสวยงาม ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ซึ่งผลที่ได้รับจากการศึกษาครั้งนี้ ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการวางแผนการดำเนินงานธุรกิจเพาะเลี้ยงนกสวยงามให้มีประสิทธิภาพและสอดคล้องกับมาตรการของภาครัฐ เพื่อลดปัญหาและป้องกันผลกระทบจากโรคไข้หวัดนกที่อาจจะเกิดขึ้นทั้งในปัจจุบันและอนาคต นอกจากนี้ ธุรกิจสัตว์ปีกอื่นๆ ยังสามารถนำผลจากการศึกษานี้ไปประยุกต์ใช้ในการวางแผนการดำเนินธุรกิจ และผู้ที่สนใจสามารถใช้เป็นข้อมูลทางวิชาการสำหรับการศึกษา ค้นคว้าต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์ของโรคไข้หวัดนกที่มีต่อธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงาม ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล
2. เพื่อศึกษาผลกระทบของมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนกที่มีต่อสถานะแวดล้อมภายใน และสถานะแวดล้อมภายนอกของการดำเนินธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงาม ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ในการวิจัยครั้งนี้ คือ ผู้บริหารที่เป็นสมาชิกของสมาคมผู้เพาะเลี้ยงนกสวยงาม เฉพาะกลุ่มที่เป็นฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงาม ในเขตกรุงเทพมหานคร และเขตปริมณฑล จำนวนทั้งสิ้น 11 แห่ง ได้แก่

- 1) ปีเตอร์ฟาร์ม
- 2) จักรีฟาร์ม
- 3) บัวแก้วฟาร์ม
- 4) แก้วฟาร์ม
- 5) สุขเกษมฟาร์ม
- 6) บังมินฟาร์ม

- 7) โอสถฟาร์ม
- 8) ศรีแสนฟาร์ม
- 9) ยุทธฟาร์ม
- 10) ทิออดฟาร์ม
- 11) ประทีปฟาร์ม

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของการดำเนินธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงาม ศึกษาสถานการณ์ของโรคไข้หวัดนกที่มีต่อธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงาม และศึกษามาตรการในการควบคุมโรคไข้หวัดนกของรัฐบาล รวมทั้งผลกระทบของมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนกที่มีต่อสถานะแวดล้อมภายใน และสถานะแวดล้อมภายนอกของการดำเนินธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงาม ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

3. ขอบเขตระยะเวลาในวิจัย

ดำเนินการศึกษาตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2552 - ธันวาคม พ.ศ. 2552

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผลกระทบของมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนก ที่มีต่อการดำเนินธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงาม ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล หมายถึง การศึกษาถึงสาเหตุที่เกิดขึ้นจากการระบาดของโรคไข้หวัดนก ที่ส่งผลกระทบต่อธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงาม ในเขตกรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ โดยมีประเด็นเนื้อหาในการศึกษา ประกอบด้วย การดำเนินธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงาม สถานการณ์ของโรคไข้หวัดนกต่อธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงาม มาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนกของรัฐบาลไทย และผลกระทบของมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนกที่มีผลต่อการดำเนินธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงาม

การดำเนินธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงาม หมายถึง ลักษณะ โดยทั่วไปของการดำเนินธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงามในประเทศไทย ประกอบด้วย การลงทุน การเพาะเลี้ยง การขนส่ง การตลาด การรวมตัวของผู้ประกอบการ สภาพแวดล้อมทั่วไป สภาพการแข่งขัน ปัญหาอุปสรรค และปัจจัยความสำเร็จในการดำเนินธุรกิจ

สถานการณ์ของโรคไข้หวัดนกต่อธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงาม หมายถึง เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นอันเนื่องมาจากการระบาดของโรคไข้หวัดนกและก่อให้เกิดผลในเชิงลบต่อธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงามและธุรกิจอื่นๆ ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง

มาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนกของรัฐบาลไทย หมายถึง ระเบียบ กฎเกณฑ์ หรือข้อกำหนดต่างๆ ของภาครัฐ เพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้ยึดถือปฏิบัติโดยเคร่งครัดในการป้องกันการแพร่กระจายของโรคไข้หวัดนกในประเทศไทย

ผู้เพาะเลี้ยง หมายถึง ผู้ประกอบการ หรือผู้เพาะเลี้ยงนกสวยงาม ซึ่งรวมทั้งผู้ที่เพาะเลี้ยงเพื่อความสวยงามและเลี้ยงเพื่อการดำเนินธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงาม

ผลกระทบของมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนกที่มีผลต่อการดำเนินธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงาม หมายถึง สถานะต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนกของรัฐบาลไทยและส่งผลในเชิงลบต่อการดำเนินธุรกิจธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงาม ในเขตกรุงเทพมหานคร นนทบุรี ปทุมธานี และสมุทรปราการ

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงสถานการณ์ของโรคไข้หวัดนกที่มีต่อธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงาม สำหรับผู้ประกอบการหรือผู้สนใจเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการดำเนินธุรกิจ หรือใช้เป็นแนวทางในการปรับตัวเพื่อรองรับสถานการณ์ต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เช่น โรคระบาดอื่นๆ เป็นต้น
2. เพื่อทราบถึงผลกระทบของมาตรการควบคุมโรคไข้หวัดนกของรัฐบาลมีต่อการดำเนินธุรกิจฟาร์มเพาะเลี้ยงนกสวยงาม ผู้ประกอบการธุรกิจสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินธุรกิจเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรการของรัฐ
3. ภาครัฐสามารถนำผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงมาตรการหรือในการออกนโยบายใหม่ๆ
4. เพื่อใช้เป็นข้อมูลทางวิชาการสำหรับผู้สนใจศึกษาค้นคว้าต่อไป